

Erik Lindgren

POSTEN VID

TOMELILLA - BRÖSARPS

JÄRNVÄG

Posthistorisk skriftserie 42

Uppdaterad 1996

Inledning

Flera järnvägsföretag tävlade om att "täckta upp" Skåne med spårbundna förbindelser. På sträckan mellan Kristianstad och Ystad kan man säga att förbindelsen delade sig i två grenar vid Sankt Olof. En dryg mil norr om Sankt Olof ligger Brösarp. Dit blev Östra Skånes järnväg förlängd så att sträckan Degeberga-Brösarp uppläts för allmän trafik den 3 maj 1900. Söderut från Brösarp öppnades en förbindelse till Ystad via Sankt Olof och Tomelilla. Den andra förbindelsen med Ystad gick sydost ut från Sankt Olof via Gärsnäs. Båda grenarna korsade den redan befintliga järnvägen mellan Malmö och Simrishamn. Om den har jag berättat i ett särskilt häfte (Posthistorisk skriftserie nr 157).

I Brösarp fanns sedan den 1 maj 1861 en poststation på avstånd från järnvägsstationen. Den fick behållas oförändrad i samhället men postföringen lades om så att tågen utnyttjades fram till stationen och en landsvägstransport ordnades mellan stationen i Brösarp och den gamla poststationen i samhället. Det var en av landets äldsta lantpoststationer och dess historia redovisas i häftet "Posten vid järnvägen Kristianstad-Brösarp" (nr 39 i skriftserien).

I ett brev den 30 november 1900 redovisade postinspektionen i Malmö för poststyrelsen hur man tänkt sig organisera postgången i området i anslutning till att järnvägslinjen Tomelilla-Brösarp blev klar för trafik. Förslaget gick ut på bland annat att poststationer skulle öppnas i de blivande trafikstationerna Spjutstorp, Onslunda, Vitaby och Ravlundabro med samtidig indragning av lantpoststationen i Onslunda, kärrposten mellan Äsperöd och Brösarp samt båda lantbrevbäringarna Brösarp-Kivik och Tomelilla-Onslunda. Bland nytillkommande lantbrevbäringar nämndes Vitaby-Kivik och Brösarp-Eljaröd. I samma brev berördes också Sankt Olof, där den blivande järnvägsstationen skulle vara gemensam med Ystad-Gärsnäs-Sankt Olofs järnväg. Lantpoststationen i Sankt Olof föreslogs bli indragen och en poststation i stället inrättad i järnvägsstationen.

I detta häfte gör jag en "färd" från norr till söder. Den inleds med järnvägsstationen i Brösarp, som mycket sent förenades med en poststation. Därifrån liksom från åtskilliga andra järnvägsstationer utgick postföringar (ibland i kombination med lantbrevbäring) till lantpoststationer på kortare eller längre avstånd. Jag har ansett det riktigt att i detta sammanhang även beröra de poststationernas historia och gör det i regel i anslutning till berättelsen om den station varifrån postföringen utgick.

Järnvägssträckan mellan Brösarp och Tomelilla öppnades för allmän trafik den 18 september 1901, varigenom det blev en genomgående spårförbindelse mellan Kristianstad och Ystad via Tomelilla. Mindre än ett år senare eller den 15 juni 1902 öppnades också sträckan mellan Sankt Olof och Gärsnäs, varifrån det redan gick tåg till Ystad.

Brösarps station (Ravlunda socken)

Terrängförhållandena torde ha bidragit till att Brösarps järnvägsstation byggdes på ett avstånd från det sedan länge framvuxna samhället och inte ens hamnade inom den egna socknen. Järnvägen vek av i en sväng åt öster några kilometer före Brösarps samhälle. Det ansågs vara tillräckligt med en poststation i samhället och någon poststation förenad med järnvägsstationen öppnades inte förrän den 1 augusti 1929. Poststationen fick namnet Brösarps station. Hjalmar Ludvig Schmidt blev ansvarig för posten. När han flyttade till Vinslöv den 1 december 1943, tog Ernst Wetterlöf över. Denne avled i oktober 1953 och efter en tids vakans blev Carl Axel Persson ansvarig för posten den 1 juli 1954. Han hade det ansvaret vid järnvägsstationen i Brösarp till den lilla poststationens indragning med 1961 års utgång.

Eljaröd (Eljaröds socken)

Från Brösarps station utgick postföring inte bara till poststationen i samhället utan också till Eljaröd. Där inrättades den 1 maj 1896 en poststation, förhållandevis sent. Man hade emellertid försökt ett få en poststation i anslutning till att kronobrevbäringsansvaret övertogs av postverket. Det var kommunalstämman i Eljaröd den 11 augusti 1875 som tog upp postfrågan. Ordföranden Jöns Erlandsson i kommunalnämnden sände en protokollsavskrift dagen efter till poststyrelsen med anhållan om att en poststation skulle inrättas i kyrkbyn. Det framhölls att "en tämligen livlig rörelse bedrives, samt tvenne större ångbrännerier och 3 handelsbutiker finnas jämte övrig industri". Som föreståndare lanserades skolläraren L Lagerstedt. Postmästare Per Svenson i Kristianstad uttalade sig inte särskilt positivt och menade att Eljaröd, Fågeltofta och Andrarums befolkning sökte utväg för sin korrespondens över poststationerna vid Ystad-Eslövs järnväg. Poststyrelsen ansåg vid föredragning den 8 oktober 1875 ärendet inte böra leda till vidare åtgärd.

Utom det att Kommunalstämman i Eljaröd af den 11de dennes hos Kongl. General poststyrelsen i Stockholm önskar om bifall för att en poststation må anläggas i Eljaröds kyrkby af Allbo Herad och Kristianstads län, så vaga vi såsom större korrespondenters värdesamt anhålla att församlingens önskan må bli uppfylld, i synnerhet som vi för våra bref afsändande och emottagande äro mycket valottade och hafva minst 2 mil till närmaste poststation.

Eljaröd den 12 Augusti 1875.

M. Göransson
Lantbrukare

N. Linné
Brännerigår.

P. Sjög
Brännerigår

S. Johansson
Brännerigår

O. Nilsson
Brännerigår

Anton Källgren
Smid Montan

S. J. J. J.
Lantbrukare

J. Nilsson
Handlande

Carl Carlsson
Lantbrukare

O. Nilsson
Handlande

Ett försök långt senare hade framgång. Kommunalstämman den 26 oktober 1895 ansåg att en poststation var av behovet påkallad och utsåg en kommitté på tre personer att göra framställning till poststyrelsen. Under den följande remissbehandlingen var föreståndarna för poststationerna i grannsocknarna inte särskilt positiva till behovet men postmästaren i Tomelilla ansåg att Eljarörds socken var vanlottad. Han ansåg sig ändå inte kunna tillstyrka framställningen bland annat därför att kommunalstämman inte uttalat vilja att "biträda med någon ersättning till poststationsföreståndaren". Detta löstes genom att församling-

en förband sig "att de första fem åren, under vilka en blivande poststation i Eljaröds by komme att vara i verksamhet, själv avlöna föreståndaren". Med den motiveringen ansåg postinspektör Victor Melander i sitt brev till poststyrelsen den 24 mars 1896 böra tillstyrka bifall. Nu beslöt poststyrelsen att poststationen skulle öppnas med maj månads ingång 1896. Handlanden Nils Jönsson antogs till föreståndare på ett kontrakt som var bindande intill utgången av april 1901. Därefter fick han 150 kr om året från postverket. Fröken Ida Amanda Jönsson tog över kontraktet den 1 juni 1912 och skötte posten i 20 år. Den 1 november 1932 blev fröken Paula Anette Enkvist föreståndare, följd 1938 av fru Thea Gurli Mårtensson. Hon blev vikarierande poststationsföreståndare i Skåne-Tranås från 1962 års ingång, då poststationen i Eljaröd drogs in. Den 2 januari 1962 var en blixtrande kall vinterdag. Jag tjänstgjorde då på postdirektionen i Malmö och fick uppgiften att tillsammans med postmästaren i Tomelilla undersöka övergången till lantbrevbäring för berörda kunder. Flera av dem höll på att arbeta med spett för att få ner stolpar till postlådorna i den frusna jorden när lantbrevbäraren kom med posten på premiärturen.

Andrarum

Den äldsta beläggnings för ordet lösväska har jag hittills funnit i samband med Andrarum. I ett brev till kanslikollegium den 13 juli 1713 anmälde postinspektorn Casten Olofsson i Malmö att brev med tillhörande portoavgift sändes från Andrarums "Alunbruk i en lös väska med lås före" till postkontoret i Kristianstad. Lösväskorna gjorde det obehövt för korrespondenterna att besöka postkontoren, ibland på åtskilliga mils avstånd. Väskorna kunde skickas till och från postkontoren med de korresponderandes egna bud eller med postförare i statens tjänst som passerade korrespondenternas vistelseorter. Till en början var det dock bara möjligt att sända lösväskorna med egna bud. Postmästarnas skyldighet att ta hand om post som kom till postkontoret på det sättet fastställdes av överpostdirek-

tören i oktober 1727. Han fann att av dem som bodde på landet kunde inte alla "bo vid postvägen utan nödgas insända och avhämta deras brev genom enskilda bud".

Om Andrarum går till posthistorien på grund av lösväskan är dess historia i övrigt inte så lång. Poststationen inrättades den 1 maj 1875 i samband med att ansvaret för kronobrevbäringen överfördes på postverket. Till föreståndare antogs förvaltaren Th Groothoff med 150 kr i årsarvode. Han lämnade den 1 april 1878 sin befattning som förvaltare av Christinehof och Torups gods. Efterträdaren Jacob Andersén övertog också postsysslan. Postmästare Per Svenson i Kristianstad ifrågasatte i sammanhanget om poststationen inte kunde dras in, enär relativt få försändelser sändes därifrån. Sedan landskansliet hade avstyrkt indragning i ett brev den 12 juli 1878, ansåg poststyrelsen vidare åtgärd inte påkallad.

Befattningen som poststationsföreståndare i Andrarum övergick från godsförvaltarna till kantorn A Andersson med poststationen förlagd till kyrbyn. Inför hans avgång med 1895 års utgång begärde företrädare för socknen att få poststationen återflyttad till Christinehof och att Beata Lovisa Sörensen skulle antas till föreståndare. På förslag kom också Anna Blenda Gabriella Holm och lärarinnan Elna Håkansson. Det blev den sistnämnda som antogs, dock med risk för att kyrkoherde Holm skulle ha invändningar med hänsyn till Håkanssons undervisning. Hon började dock med friskt mod som poststationsföreståndare vid 1896 års ingång med poststationen inrymd i skolhuset, två minuters väg från den plats där kantorn haft poststationen och en halv kilometer söder om Christinehof. Farhågorna om prästens agerande besannades. Protokollet vid sammanträdet i prästgården den 28 januari 1896 med Andrarums församlings skolråd lyder på följande sätt:

"Enär småskolelärarinnan Elna Håkansson behagat, att utan skolrådets hörande, och utan dess därtill lämnade bifall eller medgivande, inhysa posten i härvarande småskolehus, samt utan att hava sökt eller erhållit tillåtelse låtit fördärva ena väggen till sitt, genom skolrådets försorg, sistlidne sommar restaurerade och nytapetserade rum genom att utslå ett ganska stort hål i detsamma för att därigenom utlämna posten; och skolrådet dessutom anser det för undervisningen vara högst menligt, att lärarinnan nödgas fördela sin tid mellan postgöromålen och skolundervisningen, då denna senare på grund därav att postgöromålen ovillkorligen måste till den grad inkräkta på lärarinnans

från skolan lediga tid, att hon icke blir i tillfälle att på ett noggrant sätt förebereda sig uti de ämnen, som tillhöra den dagliga skolundervisningen, och denna på grund därav blir försummad och tillbakasatt; och vidare enär skolrådet har sig uppdraget att vaka över skolundervisningens ordentliga skötande och dess befrämjande samt noga tillse att möjligast största valuta erhålles för de härför utgivna lönerna, och tillika vara skolhusets värdar; ävensom då lärarinnan genom sitt ovan nämnda tillvägagångssätt icke visat den vördnad mot sina förmän, som fordras kan, beslöt skolrådet, att lärarinnan skall, antingen ofördröjligen avsäga sig postsysslan eller varder hon härmed, på grund av skolreglementet samt gällande lag och författningar, och i synnerhet enligt vad vid hennes antagande till lärarinna uti skolrådsprotokollet av den 27 juni 1889 föreskrivet är, uppsagd från sin lärarinnebefattning och därmed förenade löneförmåner att avflytta 5 månader härefter, räknat från den 1 februari; och skall hon dessförinnan, och på egen bekostnad, samt snarast möjligast, återställa rummet i sitt förra befintliga och brukbara skick."

Jag vågar icke med ett ord yttra mig öfver hvad i hos följande utdrag af skolrådets protokoll omfirmäles utan är på grund därav nödsakad att uppföras kon. traktet med Kungl. Generalpoststyrelsen af den 31. sig. December 1895 rörande skötandet af poststationsföreståndarebefattningen härstädes, så att jag får uppföras därmed den 30. nästkommande Juni.

Andrarum den 19. Februari 1896

*Boidsammast
Elna Håkansson.*

Elna blev skrämmd och sade upp sig från postverkets tjänst och prästens agerande och inverkan på församlingen kan man ana sig till när man tar del av den fortsatta utvecklingen. Den 5 mars skrev nämligen några företrädare för kyrkbyn och bad att få poststationen flyttad till prästgården, där kyrkoherde Holms dotter Anna skulle kunna sköta poststa-

tionen i en av kyrkoherden upplåten lokal. Denne var själv angelägen om att postfrågan skulle lösas på det sättet och argumenterade för det i ett särskilt brev. Till synes utan att tänka på att han därmed bäddade för poststationens indragning framhöll han i brevet att det för länsmannens del inte betydde något var Andrarums poststation var belägen, eftersom länsmannen hade sin bostad inom Brösarps församling, samt att poststationens läge inte heller hade någon betydelse för Christinehavs godsförvaltare eftersom daglig körpost fanns mellan Lövestad och alunbruket. Det var inte några "beställningspersoner" som hade behov av en poststation bortsett från kyrkoherden själv. Före tillsättandet av ny poststationsföreståndare efter den avgångne kantorn hade kronolänsmannen uttalat att Anna Holm inte var lämplig som poststationsföreståndare.

Ryktet om indragning spred sig snart och frågan togs upp vid kommunalstämman den 14 juni 1896. Den uttalade önskan om att den av postinspektionen planerade lantbrevbäringen från Lövestad till Andrarum skulle utsträckas till Ilstorp med avlämningsställe hos handlande P Trulsson men utbad sig i första hand att poststationen skulle få vara kvar. Loppet var emellertid kört och på postinspektionens förslag beslöt poststyrelsen att dra in poststationen. Beslutet kom emellertid för sent för verkställighet när Elnas kontrakt löpte ut och för tiden fram till indragningsdatum den 31 juli 1896 tjänstgjorde bokbindaren Bengt Månsson Norlin. Kyrkoherde Holm gav inte upp och skrev den 2 juli 1896 till poststyrelsen och upprepade sitt erbjudande att "upplåta lokal i prästgården mot villkor att min dotter antages till poststationsföreståndarska". Postinspektör Victor Melander uppgav i ett brev till poststyrelsen den 3 december 1896 "att enär något särskilt behov av poststation i Andrarum ej förefinnes, frågan härom måtte av Kungl. Styrelsen lämnas utan avseende".

Landtbrevbäring:

		Lövestad—Andrarum. (Från den 1 augusti 1896.)			
—	3,0	1,0	Lövestads poststation.....	T. Th. L.	10,0
5,15	—		Andrarums prestgård	T. Th. L.	—

Raflunda (Raflunda socken)

En poststation öppnades i Raflunda den 1 februari 1877 som en ersättning för den samtidigt indragna poststationen i Vitaby. Sadelmakaren Anders Peter Sjöberg blev föreståndare med 150 kr i årsarvode. Han blev inte så gammal i gården, för med lantbrevbäringens införande drogs poststationen in den 31 mars 1879. Sedan förhandlingar förts med länsstyrelsen skrev poststyrelsen den 28 november 1878 till postkontoret i Kristianstad med anmodan att före årets utgång säga upp en lång rad kontrakt till upphörande med mars månads slut 1879. Bland de sålunda uppsagda poststationsföreståndarna fanns Anders Peter Sjöberg. Ersättningen blev för sockenborna lantbrevbäraren mellan Brösarp och Kivik över Raflunda och Vitemölla, 0,9 mil. Han hade fått sig anvisat utväxlingsställen hos kronolänsmannen drygt tre kilometer från Brösarps poststation, hos pastorn i Raflunda och hos kommunens ombud, d v s den uppsagde poststationsföreståndaren, hos kommunombudet i Vitaby, kyrkvärden Nils Johansson samt inom Rörums socken hos kommunens ombud, förre kustuppsyningsmannen H J Stenberg. Postverket betalade inte någon ersättning till kommunombuden för deras besvär med posten. Till lantbrevbärare antogs skomakaren Jacob Andersson. Därmed var sagan all för poststationen med namnet RAFLUNDA. Den blev 26 månader gammal.

Raflundabro

Järnvägen mellan Brösarp och Sankt Olof togs i bruk den 18 september 1901. Detta blev också födelsedatum för den poststation som öppnades i järnvägsstationen med namnet Raflundabro. Carl Lundh blev ansvarig för både post och järnväg. Albin Mauritz Hermanson tog över i augusti 1910 och därefter ansvarade följande järnvägsanställda för postgöromålen tills poststationen kunde ersättas med lantbrevbäring från Kivik den 1 september 1967: Anders Nilsson (1912-1919), Oscar Mauritz Thörn (1919-1931), Ernst Johan Göransson (1931-1942) Bror Emil Peterson (1942-1955) och Ebba Albertina Hansson (1955-967).

Vitaby (Vitaby socken)

När postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen öppnades en poststation i Vitaby den 1 maj 1875 med kyrkvärden Nils Johansson som föreståndare. Hans årsarvode var 200 kr. Postmästaren i Kristianstad Per Svenson föreslog i ett brev till poststyrelsen den 9 april 1876 att "den ringa anlitate poststationen i Hvitaby må indragas och poststation i stället inrättas i Raflunda". Efter utredning av kronofogden anförde länsstyrelsen i ett brev den 13 oktober 1876 till poststyrelsen bland annat följande:

"På de skäl I anført anser sig Länsstyrelsen icke böra avstyrka inrättandet av en poststation i Raflunda, varest, jämlikt kronofogdens tillkännagivande, finnes person lämplig för poststationsföreståndarebefattning samt villig att emot 150 kronor årlig lön sådan sig åtaga, men att Länsstyrelsen anser önskligt, att poststationen i Hvitaby dock bibehölles, på det icke inom Hvitaby socken boende beställningspersoner måtte tillskyndas ökade kostnader av deras tjänstekorrespondens".

Poststyrelsen tog inte hänsyn till det sisenämnda önskemålet och poststationen i Vitaby drogs in den 31 januari 1877 och en ny poststation inrättades med namnet Raflunda. Med namnet Hvitaby inrättades efter nära ett kvarts sekel vid järnvägens tillkomst en poststation den 18 september 1901 i järnvägsstationen i Vitaby, där Nils Nilsson Wester fick ansvaret för postgöromålen. Den 1 augusti 1918 skildes poststationen från järnvägen och ansvaret för posten överfördes den 1 juli 1922 formellt på fröken Beda Wester, som redan innan dess anlitate som postbiträde. Poststationen flyttades till en lokal drygt 200 meter från järnvägsstationen. Avståndet förkortades med 50 meter när Agnes Andersson tillträdde 1947 efter några år som poststationsföreståndare i Rörum och Södra Sandby.

Poststationen höjdes till postexpedition den 1 oktober 1951 och Agnes fick titeln stationsmästare. Genom omorganisationer och ny terminologi förvandlades postexpeditionen till ett postställe och i Projekt "Nät 92" planerades det som "Närpost" men fick den högre serviceformen "Post-i-butik" med Vitaby Lanthandel som entreprenör.

Sankt Olof (Sankt Olofs socken)

Med 150 kr i årsarvode tillsattes Bengt Svensson som föreståndare för den poststation som öppnades i Sankt Olof den 1 maj 1875 i anslutning till att postverket tog ansvaret för kronobrevbäringen. Befattningen övertogs redan i november 1875 av nämndemannen Nils Wedberg, nu med ett till 180 kr höjt årsarvode. Denne blev emellertid uppsagd och poststationen indragen den 31 mars 1879, då lantbrevbäring introducerades. Kommunalstämman i Sankt Olof den 22 december 1879 behandlade den därigenom uppkomna försämringen av postgången. En omständlig procedur med ändring av postlinjerna medförde att poststationen återinrättades den 1 juli 1880, nu med kontor Per Andreasson Andrén som föreståndare utan ersättning av postmedel. Den otacksamma uppgiften överfördes genom ett kontrakt den 1 november 1882 på A J Rosengren. Sedan denne efter uppsägning den 24 mars 1884 visat sig oersättlig tillerkändes han 50 kr om året. Det blev åtskilliga byten på befattningen därefter med Nils Nilsson Ström (1896-1897), skollärare K E Skoglund (1897) och bokhållaren Sven Löfgren (1897-1901). När järnvägen från Brösarp nådde Sankt Olof flyttades poststationen till järnvägsstationen den 18 september 1901 och stationsföreståndaren Adolf Thedomanus Arndt tog över ansvaret för posten. Det blev den ende järnvägsmannen i posttjänst i Sankt Olof. Den 1 april 1917 skildes post och järnväg och telefonstationsföreståndaren Ida Alfrida Hermansson blev också poststationsföreståndare. När hon pensionerades den 1 november 1949, blev hennes son Erik Hermansson föreståndare. Han hade varit lantbrevbärare på linjen Sankt Olof - Östaröd sedan mars 1943. Han blev chef för den postexpedition som ersatte poststationen den 1 oktober 1951. Som på många andra orter blev det i Sankt Olof med ändrad terminologi ett postkontor i två etapper, 1977 och 1986. Postutdelningen har centraliserats till Kivik.

Sankt Olof blev också en järnvägsknutpunkt genom att järnvägen från Kristianstad fortsatte över Onslunda och Spjutstorp till Tomelilla på Ystads-Brösarps järnväg, medan den östra grenen gick vidare till Gärsnäs och Köpingsbro (Ystad-Gärsnäs-S:t Olofs järnväg).

till kommunombud med uppdrag att förmedla post mellan lantbrevbäraren och de sockenbor som denne inte hade direktkontakt med under turen. En lång lantbrevbäringslinje mellan Tomelilla och Smedstorp betjänade till en början befolkningen även i Kverrestad men den organiserades om så att den från och med 1883 endast gick mellan Tomelilla och Onslunda via Spjutstorp.

Landtbrefbäring:						
78, II.						
Tomelilla—Onslunda.						
(Från den 3 januari 1883.)						
O. L.	—	1,0	1,2 {	Tomelilla poststation	S. Th.	11,0 —
O. L.	5,30	—		Spjutstorp	S. Th.	— 6,30
				Onslunda		

Med järnvägens tillkomst inrättades en förenad post- och järnvägsstation den 18 september 1901, där Henrik Olsson fick ansvaret för posten. I tre decennier skötte han det arbetet med den äran och i juli 1931 tog Johan Jönsson över. Han flyttade till Onslunda i november 1941 och Gunborg Olsson fick nu ansvaret för poststationen. Trafikomläggningen medförde nödvändig skilsmässa från järnvägen den 1 juni 1954 och Gunborg Andersson fick sin lön direkt från postverket i stället som förut tillsammans med järnvägens ersättning. När poststationen drogs in den 1 februari 1957, fick hon anställning som postbiträde i Lövestad. Som komplement till lantbrevbäringen inrättades ett postombud i Spjutstorp. I dess datumstämpel fanns gravyren ONSLUNDA POSTOMB 1. Nordina Rasmusson fick anställning för postombudets skötsel. När hon sade upp sig till den 1 december 1969 kunde lantbrevbäraren från Onslunda betjäna även de postkunder som anlitat postombudet.

Det är sällsynt att finna dokument där poststationsförestandarna kompletterat underskriften med avtryck av datumstämpeln.

H. J. Olsson
postförestandare

Tomelilla

I Tomelilla mötte järnvägen från Sankt Olof två andra järnvägar, dels den redan 1866 öppnade järnvägen mellan Eslöv och Ystad, och dels järnvägen Malmö-Simrishamn, vars första del, Tomelilla-Simrishamn öppnades för allmän trafik med 1883 års ingång. Ystad-Brösarps järnväg hade samtrafik med Eslöv-Ystads järnväg på bandelen mellan Tomelilla och Ystad. Däremellan fanns dels den år 1866 inrättade poststationen i Svenstorp (som första året hette Köpinge) samt från den 8 oktober 1894 poststationen i Köpingsbro vid Ystad-Gärnsnäs järnväg. För postorganisationen medförde Ystad-Brösarps järnväg inte någon ändring på sträckan mellan Tomelilla och Ystad.

Den förste stinsen i Tomelilla J Nilsson ansvarade också för posten, liksom hans efterträdare Emanuel Fehrström. Med tillkomsten av ett förvaltningspostkontor i Tomelilla den 1 februari 1894 skildes post och järnväg åt. Då hade det expansiva skede börjat, som medförde att åtskilliga förvaltningspostkontor behövdes för administration av de många tillkommande poststationerna. Skiljandet av post och järnväg baserades på ett regeringsmedgivande den 17 november 1893, några månader efter att det funnits genomgående tågförbindelse från Malmö till Simrishamn, att ett postkontor skulle inrättas som förvaltningsenhet i Tomelilla. Gerhard Pontus Gerhardsson Stuart fick nu ta hand om postärendena efter Fehrström. Efter Gerhardsson Stuart basade följande ordinarie postmästare över det ganska vidsträckta postområdet: Carl Johan Hellberg (1902-1921), Per Edvard Palmqvist (1921-1933), Sven Lindqvist (1933-1936), Robert Sixtus Kindahl (1936-1939), Tor Yngve Dillberg (1939-1943), Karl Gustaf Renström (1944-1946), Elis Rangdolf Hellqvist (1946-1948), Tord Henry Tykesson (1948-1956) och Hans Ivar Alvar Hansson (1956-1961). Efter översyn av förvaltningsområdena degraderades postkontoret till en postexpedition den 1 april 1962 med Vanja Hallbäck som chef. Ny terminologi gav postanstalten åter benämningen postkontor år 1977. Karl-Olof Melén fick med titeln postmästare och i en ny organisation även titeln distriktschef ta över ansvaret för postservice till 5200 hushåll.

Uppdatering

Manuskripten till de 300 första häftena i posthistorisk skriftserie har skrivits under åren 1988 -1995, d v s under en mycket händelserik period i postens historia. Under mellantiden har ganska avsevärda förändringar inträffat, även för de fasta postanstalterna. Jag har därför funnit det angeläget att komplettera häftena med uppgift om de fasta postanstalter, som på något sätt fått status förändrat sedan jag arbetade med manuskripten om dem. Det rör sig i några fall om genomförda indragningar men i de flesta fall om övergång till entreprenad enligt de planer som omfattades av projekt "Nät 92". Oftast är det fråga om "Post-i-butik" med dess variationer, t ex i bibliotek, i livsmedelsaffär, i bensinmack osv. Ibland anges i mina källor blott "Pib" eller "Entreprenad", varför jag i sådana fall inte kan precisera entreprenörens verksamhet.

I några skrifter har jag inarbetat sådana ändringar under respektive ortsavsnitt i förlagorna men ibland har det visat sig vara lämpligare att ange ändringarna samlade i en särskild sammanställning, som denna nedan.

Enligt projekt "Nät 92", som bland annat gick ut på samverkan med olika företag för att säkerställa att mindre orter får behålla någon form av lokal postservice, har postkontoren i Onslunda, Sankt Olof och Vitaby numera ersatts med entreprenad enligt avtal

i Onslunda med U Perssons Lanthandel,

i Sankt Olof med ICA Matboden och

i Vitaby med Vitaby Lanthandel

Dessa uppgifter har i och för sig inte något med järnvägen att göra men jag anser inte att de kan förbigås av hänsyn till andra läsare än tågentusiaster.

Växjö i november 1996

Erik Lindgren